

Siikajoen kunnan talouden tasapainottaminen

KHALL 08.04.2024 § 129
95/00.01.02.00/2024

Valmistelija

Kunnanjohtaja Pertti Severinkangas

Siikajoen kunnan taloudellinen tilanne

Siikajoen kunnanvaltuusto on kokouksessaan 14.12.2023 § 133 hyväksynyt vuoden 2024 talousarvion ja taloussuunnitelman 2025 - 2026, joka muodostuu kokonaisuudessaan alijäämäiseksi.

Kuntalain 110 §:n mukaan "Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä katetaan". Eli mikäli kunnan taseeseen muodostunut ylijäämä ei riitä kattamaan kuluvalle vuodelle mahdollisesti muodostuvaa alijäämäistä tulosta ja tämän lisäksi laadittava talousarvio muodostuu alijäämäiseksi, on taloussuunnitelmavuosille esitettävä toimenpiteet, joilla talous saadaan tasapainoon.

Siikajoen kunnan nykyinen menojen kasvuvauhti sekä investointitaso ylittävät kunnan verotulojen ja valtionosuuksien vuosittaisen kantokyvyn. Kunnanvaltuuston 14.12.2023 §133 hyväksymä talousarvio vuodelle 2024 oli alijäämäinen 2,011 milj. euroa ja suunnitelmavuosien 2025 - 2026 yhteenlaskettu alijäämä on 3,141 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2026 lopussa kunnan taseeseen kertynyt ylijäämä supistuu noin 5,15 milj. eurolla. Muutettu talousarvio 2024 on alijäämäinen 2,023 miljoonaa euroa.

Talousarvion 2024 hyväksymisen jälkeen tilannetta edelleen heikentävät yleinen kustannus- ja korkotason nousu, hyvinvointialueuudistuksen epäedulliset vaikutukset Siikajoen kunnan siirtolaskelmien ja kunnalle jäävien valtionosuuksien määrään sekä ylipäätään valtionosuuksien tason väheneminen. Tulevaisuuden näkymiin epävarmuutta luovat valtionosuusuudistuksen lisäksi myös TE2024-uudistus.

Kriisikuntakriteerit

Kuntalain mukaan talouden tasapainottamiseksi ei laadita enää erillistä toimenpideohjelmää, vaan kaikki yksilöidyt tasapainottamistoimenpiteet esitetään talousarviossa- ja suunnitelmassa. Talousarviota tehtäessä on siis otettava huomioon kriisikuntakriteerit, jotka ovat seuraavat:

Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kumpi tahansa seuraavista täyttyy:

- kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalain 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa (enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien)
- asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisimmässä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa.

TAI jos rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet kaikki seuraavat raja-arvot:

1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;
2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;
3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitiilin päätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitiilin päätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;
4. konsernitiilin päätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Tällä hetkellä Siikajoen kunnassa täyttyvät kriisikuntakriteerit konsernin vuosikatteen ja poistojen suhteen sekä tuloveroprosentin osalta. Laskennallisen lainanhoitokatteen osalta kriisikuntakriteerimittarin on uhkana täyttyä seuraavana vuonna toista vuotta peräkkäin.

Tulevaisuustyöryhmä

Valtuusto nimesi 19.10.2023 § 109 tulevaisuustyöryhmän ja käynnisti näin talouden tasapainottamisohjelman valmistelun. Tulevaisuustyöryhmään nimettiin kunnanjohtajan ja hallintojohtajan lisäksi edustaja jokaisesta puolueesta. Työryhmän työhön ovat osallistuneet seuraavat henkilöt: hallintojohtaja (Tiina Hovi), kunnanjohtaja (Pertti Severinkangas), kunnanhallituksen puheenjohtaja (Kauko Lehto), valtuuston puheenjohtaja (Riitta-Liisa Salmenkangas), Pauli Nikula (keskusta), Laura Vikiö ja varajäsen Erkki Lopenen (kokoomus), Heli Luoma ja varajäsen Jacqueline Aguilera Velásquez (SDP), Jari Ojala (perussuomalaiset), Matti Pohjola (vasemmistoliitto) sekä asiantuntijoina sivistysjohtaja Juha Isomaa ja tekninen johtaja Satu Kaipio. Työryhmän työn vetäjänä ovat toimineet FCG:n asiantuntija Eero Laesterä ja Heli Takamäki. Työryhmän puheenjohtajan on toiminut Riitta-Liisa Salmenkangas.

Talouden tasapainottamisohjelman keinoja on käsitelty tulevaisuustyöryhmän kokouksissa joulukuun 2023 ja maaliskuun 2024 välisenä aikana. Työryhmä on kokoontunut yhteensä viisi kertaa. Lisäksi työtä on esitelty valtuuston kokouksessa 14.12.2023 ja valtuustoseminaarissa 21.3.2024.

Lähtötilanteessa laskelma osoitti tuleville vuosille noin 1,5 – 2 miljoonan alijäämää vuosittain. Ilman muutoksia Siikajoen kunnan kumulatiivinen ylijäämä 10,47 miljoonaa kääntyy arvion mukaan alijäämäiseksi vuonna 2029. Lainakanta vuodelle 2030 arvioitiin ilman muutoksia olevan 23,8 miljoonaa eli 5 563 euroa per asukas. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä lainakanta on 11,1 miljoonaa eli 2 296 euroa per asukas.

Ensimmäisessä kokoontumisessa tulevaisuustyöryhmä asetti työn tavoitteeksi 2 miljoonan euron sopeuttamistavoitteen ja vuoden 2027 talousarvio ylijäämäinen. Työryhmä myös päätti, ettei mitään sopeutuskeinoja rajata etukäteen pois. Sopeutuskeinoja on haettu koko organisaatiosta.

Työryhmä on viimeisessä kokoontumisessaan 26.3. koostanut keinovalikoimasta tulevaisuustyöryhmän koosteen, jonka kokonaissäästö on 2 079 515 euroa. Tulevaisuustyöryhmä ei ole koosteesta yksimielinen. Tulevaisuustyöryhmän keinovalikoima kustannuksineen liitteenä. Liitteessä ovat eriteltynä myös ne keinot, jotka tulevaisuustyöryhmä yksimielisesti päätti rajata vaihtoehtoista pois.

Talouden tasapainottamisohjelman on määrä tulla valtuuston käsiteltäväksi ja hyväksyttäväksi 13.6.2024. Tasapainottamispäätös on luonteeltaan puitepäätös. Valtuusto päättää toimenpidekokonaisuudesta, jonka yksittäiset keinot päätetään hallintosäännön mukaisin toimivaltuuksin erikseen tai osana kunkin vuoden talousarviota. Osasta toimenpiteitä laaditaan alustavat vaikutusten ennakoarvioinnit puitepäätöksen tekemistä varten. Laajemmat vaikutusarviot laaditaan tarpeen mukaan kunkin toimenpiteen päätöksentekoa varten erikseen. Joidenkin toimenpiteiden osalta ei vaikutuksia voida arvioida vielä luotettavasti, koska toimenpiteen sisältö ja toteutustapa on täsmentymätön.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Pertti Severinkangas
Päätösehdotus	Kunnanhallitus keskustelee tulevaisuustyöryhmän koosteesta, merkitsee sen tiedoksi ja lähettää asian lausuntokierrokselle lautakuntiin ja vaikuttamistoimielimiin. Lisäksi kunnanhallitus päättää järjestää kuntalaiskuulemisia seuraavasti: 15.4. Luohua, 16.4. Paavola, 17.4. Ruukki, 29.4. Revonlahti ja 2.5. Siikajoenkylä. Lisäksi kuntalaisille ja henkilöstölle varataan mahdollisuus esittää huomioita asiasta kunnan kotisivujen kautta löytyvällä verkkolomakkeella, joka on avoinna 3.5.2024 saakka.
Päätös	Kokoustaiko ennen pykälän käsittelyä 17:46 - 17:51. Päätösehdotus hyväksyttiin. Kokoustaiko pykälän käsittelyn jälkeen 19:27 - 19:34.